

Warszawa, 18 listopada 2009 r.

**MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**
Marek Sawicki

PA-wa-bp-070-2/09 (1285)

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 24.11.09.....

nr 6024 podpis *Borusewicz*.....

Pan

Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

1 kwietnia
GABINET MARSZAŁKA SENATU
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 26.11.09.....
nr 8106 podpis *R*.....

W odpowiedzi na oświadczenie senatora Władysława Ortyła przekazane przy piśmie z dnia 28 października 2009 r. [znak: BPS/DSK-043-2051/09] w sprawie sytuacji ekonomicznej na polskiej wsi pragnę przekazać następujące informacje.

Obecna sytuacja w polskim rolnictwie w zakresie opłacalności produkcji i dochodów gospodarstw jest pod silnym wpływem spadku cen produktów rolnych na światowych rynkach, a także spowolnienia wzrostu gospodarczego.

W ostatnich dwóch latach, po raz pierwszy tak wyraźnie, obserwowaliśmy wpływ na nasze rolnictwo sytuacji na świecie. W 2007 r. mieliśmy do czynienia z gwałtownym wzrostem cen zbóż, czy mleka. W 2008 r. na świecie i w Polsce ceny tych produktów gwałtownie spadły co może oznaczać, że ich poziom był kształtowany działaniami spekulacyjnymi. Jednocześnie nastąpił, zarówno w kraju, jak i na świecie wzrost cen środków do produkcji rolnej, spowodowany głównie wzrostem cen surowców i nośników energii. Wynikiem wymienionych powyżej procesów były i mogą być niesatysfakcjonujące producentów ceny skupu produktów rolnych.

Aktualnie znacząco wyższe niż rok temu są ceny świń i bydła, również wyższe są ceny drobiu, niższe są natomiast ceny zbóż oraz mleka. Ma to również wpływ na wzrost dochodów producentów żywca (przy niższych cenach zbóż i pasz), spadek wyższych niż rok temu dochodów producentów zbóż (przy wzroście cen nawozów i środków ochrony roślin) czy mleka.

Warto jeszcze raz przypomnieć, iż najsilniejszy wpływ na wysokość dochodów w 2007 r. miały zmiany w cenach, po jakich rolnicy sprzedawali swoje produkty i dokonywali

zakupów środków do produkcji. W 2007 r. nastąpił skokowy bardzo duży wzrost cen wybranych produktów rolnych (mleko, zboża), który został uwidoczniiony w wynikach dochodowości, ale także stosunkowo niewielki wzrost cen środków produkcji takich jak nawozy. Duży wzrost cen tych środków do produkcji (po części w następstwie wzrostu cen surowców rolnych na światowych rynkach) nastąpił z opóźnieniem i w pełni uwidocznił się dopiero wiosną 2008 r. Należy także podkreślić stały i rosnący trend cen energii i paliw oraz kosztów pracy.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że dobre zbiory zbóż w 2008 r. oraz w 2009 r. (dużo lepsze niż w 2007 r. oraz w 2006 r.) przyczyniły się m.in. do spadku ich cen, zarówno w kraju, jak i na rynkach międzynarodowych. Spadkom cen, szczególnie zbóż w ostatnich dwóch latach, towarzyszyły podwyżki cen środków do produkcji, głównie nawozów mineralnych jak również środków ochrony roślin. Osłabienie kursu złotego pod koniec 2008 r. i początkiem 2009 r. przyczyniło się do wzrostu kosztów importu środków do produkcji rolnej, jak również surowców do ich produkcji co w dalszym ciągu sprzyjało utrzymaniu wysokich cen. Obecnie przeciętne ceny środków do produkcji pozostają na poziomie znacznie wyższym od obserwowanego w latach 2006-2007, chociaż na rynku nawozów mineralnych w ostatnich miesiącach obserwuje się spadek o ok. 10%. Niektóre zakłady sygnalizują możliwość dalszych obniżek cen.

Ponadto interpretując wyniki badań należy pamiętać, że posługiwanie się uśrednionymi wielkościami może być bardzo mylące, np. średni wzrost cen produktów rolnych w 2007 r. faktycznie wystąpił, ale wynikał on głównie ze wzrostu cen zbóż, przy praktycznie stałym poziomie cen siew. To oznacza, że dochodowość produkcji siew w 2007 r. mogła ucierpieć, a jest to ważne źródło dochodu rolniczego dla około pół miliona gospodarstw w Polsce.

Z analizy dynamiki (porównanie 2008 r. do 2007 r.) wskaźników pokazujących relację cen detalicznych niektórych środków produkcji dla rolnictwa do cen skupu produktów rolnych (dane GUS) wynika, że w 2008 r. można było zaobserwować nieznaczną poprawę w zakresie tych relacji, niemniej jednak wydaje się, że wynikała ona głównie z faktu, że w 2007 r. nastąpił skokowy i nietrwały bardzo duży wzrost cen zbóż i produktów mleczarskich. W 2007 r. korzystnie ukształtowały się relacje cen produktów rolnych sprzedawanych przez rolników do cen towarów i usług przez nich nabywanych. Wskaźnik „nożyc cen” wyniósł 107,2 podczas gdy w 2006 r. 102,0 a w 2005 r. 96,0. Niemniej w 2008 r. sytuacja ta została odwrócona przez wzrost kosztów produkcji i jednoczesny spadek cen produktów rolnych. Wskaźnik nożyc cen w 2008 r. wyniósł 91,8. Od początku bieżącego roku sytuacja się stabilizuje za 8 miesięcy wskaźnik nożyc cen wynosi 106,0.

Odnosząc się z kolei do pytań poruszonych przez Pana senatora w oświadczeniu informuję, że mając na uwadze istotny wzrost kosztów produkcji zbóż, szczególnie nawozów oraz środków ochrony roślin, przy jednoczesnym obniżeniu cen rynkowych już na posiedzeniu Rady Ministrów UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa w dniu 28 października 2008 r. wystąpiłem z wnioskiem o przygotowanie analizy kosztów produkcji zbóż oraz rozważenie możliwości podniesienia ceny interwencyjnej co najmniej do wysokości średnich kosztów ich produkcji oraz wprowadzeniu refundacji eksportowych. Poza tym opowiedziałem się za zachowaniem

dotychczasowych mechanizmów interwencji rynkowych i zaproponowałem rozważenie możliwości wypracowania nowych instrumentów na wypadek pojawiających się kryzysów.

Dodatkowo, podczas dyskusji nad zmianami w systemie interwencji Polska brała czynny udział w dyskusji prezentując poniższe stanowisko:

- Polska sprzeciwiała się propozycjom KE dotyczącym zaniechania comiesięcznego podnoszenia ceny interwencyjnej;
- Polska podczas dyskusji podkreślała, iż jest przeciwna ograniczeniu działań interwencyjnych (limitowaniu);
- Podczas prac nad zmianami w zasadach funkcjonowania systemu interwencji Polska wskazywała na zbyt wysokie wymogi stawiane w odniesieniu do minimalnych wymogów dla magazynów interwencyjnych w zakresie minimalnych zdolności wydania z magazynu ziarna zbóż;
- Popierając zasadę jednolitości rynku wspólnotowego Polska wnioskuje o możliwość otwarcia przetargów regionalnych na zakup lub sprzedaż zbóż w ramach działań interwencyjnych. Wskazywała jednocześnie duże zróżnicowanie geograficzne i przyrodnicze Wspólnoty oraz różnorodność struktur rynkowych. W celu zachowania skuteczności prowadzonych działań niezbędne jest wprowadzenie jednoznacznych zapisów umożliwiających zastosowanie regionalnego podejścia w realizacji działań interwencyjnych.

Chciałbym przypomnieć, iż interwencyjny zakup zbóż wyprodukowanych we Wspólnocie, prowadzony jest w celu stabilizacji podaży oraz cen na rynku Wspólnoty. Zakupy interwencyjne prowadzone są w okresie od 1 listopada do 31 maja roku następnego, przez agencje interwencyjne funkcjonujące w oparciu o ujednolicone dla całej Wspólnoty zasady. Zakupami interwencyjnymi są objęte pszenica zwyczajna, pszenica durum, jęczmień, kukurydza i sorgo. W ramach interwencji skupowane jest ziarno oferowane w ilościach nie mniejszych niż 80 ton oraz spełniających minimalne wymagania jakościowe. W Polsce zadania przewidziane dla agencji interwencyjnej realizuje Agencja Rynku Rolnego. Oferenci sprzedający swoje zboże do interwencji, składają ofertę w Oddziale Terenowym Agencji. W skupie interwencyjnym obowiązuje jednakowa cena dla wszystkich zbóż wynosząca 101,31 euro/t. W zależności od faktycznej jakości dostarczonego zboża, cena ta może być zwiększona lub obniżona. W celu zachęcenia oferentów do przechowywania zboża we własnych magazynach i oferowania go w jak najpóźniejszym terminie, cena interwencyjna od 1 listopada do końca maja roku następnego jest zwiększana w kolejnych miesiącach o 0,46 euro/t. Producent rolny nie posiadający odpowiedniej ilości zboża, aby zaoferować je do skupu interwencyjnego, sprzedając je na wolnym rynku pośrednikowi, uzyska cenę pomniejszoną o koszty kompletowania jednorodnej partii oraz marżę naliczoną przez przedsiębiorcę.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące wprowadzenia ceł na granicy UE informuję, iż w wyniku akcesji do UE Polska przyjęła Wspólną Taryfą Celną UE z dniem 1 maja 2004 r., co oznacza, że w imporcie produktów pochodzących z krajów trzecich stosowane są stawki celne obowiązujące wszystkie kraje członkowskie UE. Stawki te wynikają z listy koncesyjnej UE do WTO (tzw. stawki związane), z umów o wolnym handlu, zawartych przez UE z krajami trzecimi bądź z generalnego systemu preferencji celnych (GSP). Kompetencje w zakresie polityki handlowej, zgodnie z art. 133 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, przejęła Komisja Europejska. Natomiast, jeśli chodzi o handel z krajami UE, to z Traktatu wynika zakaz stosowania barier celnych i ograniczeń ilościowych w obrocie towarowym wewnątrz Wspólnoty.

Środki ochronne przed nadmiernym importem, środki antydumpingowe i środki antysubsydyjne

Podwyższenie, w imporcie towarów spoza UE, stawek celnych ponad poziom wynikający ze zobowiązań międzynarodowych UE jest możliwe przede wszystkim w wyniku postępowań ochronnych. W ramach możliwości ochrony rynku może mieć miejsce wykorzystanie:

- środków ochronnych przed nadmiernym importem, nakładanych w imporcie ze wszystkich krajów trzecich (z wyłączeniem krajów rozwijających się, o ile wielkość importu z tego kierunku nie przekracza określonego poziomu), na podstawie *Porozumienia WTO w sprawie środków ochronnych*. Zgodnie z ww. Porozumieniem, środki te mogą być zastosowane w wyjątkowych sytuacjach, gdy import wzrasta tak szybko i na takich warunkach, że wyrządza poważną szkodę krajowym producentom. Ponadto, wzrost ten musi być wynikiem nieprzewidzianych okoliczności związanych z koncesjami przyznanymi w ramach WTO;
- środków nakładanych w imporcie od indywidualnie określonych eksporterów z krajów trzecich: a) antydumpingowych na podstawie art. VI GATT oraz *Porozumienia WTO w sprawie środków antydumpingowych* (dumping występuje, gdy towar sprzedawany jest za granicę po cenach niższych niż na rynku kraju eksportu) oraz b) antysubsydyjnych na podstawie *Porozumienia WTO w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych* (subsydiowanie jest drugim, poza dumpingiem, zjawiskiem, które może być traktowane jako element nieuczciwej konkurencji, jeżeli przysparza eksporterom nieuzasadnionych korzyści i daje im przewagę nad producentami Wspólnoty).

W odniesieniu do każdego z wymienionych rodzajów środków stosowana jest w UE odpowiednia, szczegółowa procedura. Do ogólnych warunków niezbędnych do wprowadzenia każdego z ww. środków zalicza się konieczność przeprowadzenia przez Komisję Europejską postępowania wyjaśniającego, podczas którego powinna zostać udowodniona ewentualna szkoda lub groźba jej wystąpienia dla przemysłu Wspólnoty oraz związek przyczynowy między szkodą a importem, podlegającym postępowaniu ochronnemu. Ponadto, podejmując decyzję o nałożeniu środków, KE jest zobowiązana uwzględnić interesy całej Wspólnoty; nie tylko zainteresowanych ochroną producentów, ale również nabywców, konsumentów i producentów przetwarzających importowany towar.

Postępowania antydumpingowe i antysubsydyjne wszczyna się na wniosek przemysłu Wspólnoty lub z inicjatywy KE. Aby skarga o zastosowanie takich środków była skuteczna, muszą ją poprzeć producenci wytwarzający istotną część całkowitej wspólnotowej produkcji danych wyrobów – w przypadku postępowań antydumpingowych to ponad 25% całkowitej produkcji wspólnotowej produktu podobnego. Po ewentualnym wykazaniu szkody i związku przyczynowego między importem danego towaru a szkodą, wniosek musi także uzyskać poparcie większości państw członkowskich UE. Wniosek o ewentualne zastosowanie środków antydumpingowych podlega głosowaniu na posiedzeniu Komitetu antydumpingowego. Decyzję o wprowadzeniu ostatecznych środków antydumpingowych czy antysubsydyjnych podejmuje Rada UE.

Środki ochronne mogą zostać wprowadzone w postaci dodatkowych ceł, minimalnych cen importowych, ograniczeń ilościowych; możliwy jest też wariant przyjęcia przez KE zobowiązań cenowych eksporterów z państw trzecich. Należy podkreślić, że postępowania w sprawie wprowadzenia środków ochronnych, antydumpingowych lub antysubsydyjnych są długotrwałe i od momentu rozpoczęcia postępowania do wprowadzenia środków ochrony rynku może upłynąć kilkanaście miesięcy.

Jeżeli istnieją dowody nagłego wzrostu importu danego towaru z krajów trzecich, powodującego szkodę dla krajowej produkcji, niedozwolonych subsydiów stosowanych przez państwa spoza UE, bądź importu po cenach dumpingowych powodujących szkodę, należałoby rozważyć konieczność wystąpienia do KE z odpowiednim wnioskiem o wszczęcie jednego z ww. postępowań ochronnych. Resortem wiodącym w sprawach postępowań ochronnych ze strony polskiej, zapewniającym informacje na temat wymogów proceduralnych i pomoc w kontaktach z KE, jest Ministerstwo Gospodarki (Departament Polityki Handlowej). Wszystkie środki ochrony rynku ustanawiane są na szczeblu Wspólnoty, co oznacza, że Polska nie ma możliwości traktatowych jednostronnego wprowadzenia środków ochronnych w imporcie z krajów trzecich.

Specjalne Klauzule Ochronne (SSG) na podstawie art. 5 Porozumienia WTO w sprawie Rolnictwa

W imporcie niektórych produktów rolnych z krajów trzecich do UE możliwe jest też zastosowanie specjalnych klauzul ochronnych (SSG), na podstawie art. 5 *Porozumienia WTO w sprawie Rolnictwa* – o ile taka możliwość przewidziana została w liście koncesyjnej WE do WTO, a także w regulacjach wewnętrznych UE w sprawie Wspólnej Organizacji Rynków Rolnych. W ramach SSG można nałożyć dodatkową opłatę celną w reakcji na zbyt niską cenę towaru w imporcie (tzw. klauzula cenowa) lub nadmierny wzrost ilości importowanych towarów (klauzula wolumenowa).

W chwili obecnej legislacja wewnątrzspółnotowa przewiduje możliwość zastosowania klauzul SSG tylko w odniesieniu do niewielu produktów: mięsa drobiowego, mleka, cukru oraz niektórych świeżych warzyw i owoców.

W odniesieniu do importu z kierunków preferencyjnych, tj. krajów trzecich, z którymi UE podpisała umowy o wolnym handlu, stosowane są preferencyjne (obniżone względem KNU)

stawki celne. Ponadto, umowy o wolnym handlu również zawierają przepisy (klauzule ochronne) umożliwiające czasowe wycofanie preferencji przez stronę umowy, jeśli import z terytorium drugiej strony dokonywany jest w takich ilościach i / lub na takich warunkach, że wyrządza to szkodę krajowym producentom.

Należy zwrócić uwagę, że w trwającej obecnie rundzie Doha negocjacji w WTO proponowana jest znacząca liberalizacja stawek celnych w imporcie towarów rolnych. W razie implementacji tych propozycji możliwość ochrony rynku rolnego za pomocą instrumentów celnych będzie jeszcze bardziej ograniczona.

MRiRW podejmuje starania, aby po zakończeniu rundy Doha UE zachowała możliwie najwyższy poziom ochrony celnej, zwłaszcza w imporcie wrażliwych produktów rolno-spożywczych, oraz zachowała możliwość stosowania dodatkowych, taryfowych instrumentów ochrony rynku, jak specjalne klauzule ochronne (SSG) oraz ceny wejścia. Jednakże, ze względu na fakt, iż negocjacje w rundzie DDA dotyczą nie tylko obszaru rolnictwa, ale obejmują również m.in. handel towarami nierolnymi i usługami, przy formułowaniu przez Rząd RP ostatecznego stanowiska w sprawie wyników negocjacji rundy, będą brane pod uwagę nie tylko defensywne interesy Polski w sektorze rolnym, ale również ofensywne interesy, związane z możliwością poprawy dostępu polskich produktów (nie tylko rolnych, ale także przemysłowych) i usług do rynków krajów trzecich. Ponadto, należy mieć na uwadze, że Komisja Europejska, prowadząc w imieniu UE negocjacje w WTO, bierze pod uwagę zróżnicowane interesy poszczególnych krajów członkowskich UE. Dla niektórych krajów UE interesy sektora rolnego nie są priorytetowe.

Jeśli chodzi o działania na rzecz ochrony sektora owoców w UE, należy zwrócić uwagę, że dzięki staraniom MRiRW udało się usunąć w 2005 r. mrożone truskawki i maliny z listy towarów objętych głównym filarem systemu preferencji celnych GSP, z którego korzystają kraje rozwijające się, np. Chiny. Ponadto, również przy współdziałaniu resortu rolnictwa, udało się doprowadzić do nałożenia środków antydumpingowych w imporcie mrożonych truskawek z Chin.

Możliwość wprowadzenia ograniczeń importowych, jeśli importowane towary zagrażają zdrowiu lub życiu ludzi, zwierząt albo roślin

Z Porozumienia WTO w sprawie środków sanitarnych i fitosanitarnych wynika, że w sytuacji, gdy importowane towary stanowią zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzi, zwierząt albo roślin, dozwolone jest zastosowanie odpowiednich środków sanitarnych lub fitosanitarnych, w tym również środków w postaci ograniczeń bądź nawet całkowitego zakazu importu. Kraj powinien jednak mieć dowody naukowe na poparcie tezy, że ww. zagrożenie rzeczywiście istnieje. Środki sanitarne i fitosanitarne nie mogą być stosowane arbitralnie ani nie mogą stanowić ukrytej restrykcji handlowej, motywowanej chęcią ochrony krajowych producentów przed bardziej konkurencyjnym importem.

W odniesieniu do zagadnienia związanego z nawozami sztucznymi i środkami ochrony roślin uprzejmie informuję, iż ceny nawozów mineralnych w Polsce podążają za tendencjami

światowymi, zwłaszcza w przypadku nawozów, które są produkowane przy wykorzystaniu surowców importowanych. Do produkcji nawozów importowane są: gaz, fosforyty i sól potasowa.

W odniesieniu do poruszonej kwestii utrzymujących się wysokich cen nawozów mineralnych dyktowanych przez zakłady produkcyjne, będące jednocześnie spółkami Skarbu Państwa informuję, iż wśród 9 największych zakładów chemicznych produkujących nawozy spółkami Skarbu Państwa jest 5 zakładów w tym Zakłady Azotowe „Puławy” S.A., Anwil S.A., Zakłady Chemiczne „Police” S.A., Zakłady Azotowe Kędzierzyn S.A., Zakłady Azotowe Tarnów-Mościce S.A. Przy czym jedynie w Zakładach Chemicznych „Police” S.A. oraz Zakładach Azotowych „Puławy” S.A udział Skarbu Państwa jest większościowy. Informując o tym należy podkreślić, iż polityka cenowa spółki wchodzi w zakres czynności zwykłego zarządu tj. należy do kompetencji Zarządu danej spółki.

Krajowi producenci nawozów mineralnych również dostrzegają problem wysokich cen nawozów mineralnych wynikający z wysokich kosztów produkcji. W tej sytuacji niektóre zakłady usiłują uniezależnić się od drożęjącego gwałtownie importu gazu, podejmując prace nad wybudowaniem instalacji do zgazyfikowania węgla kamiennego. Działania takie podjęły Zakłady Azotowe w Puławach oraz Zakłady Azotowe w Tarnowie.

Od ubiegłorocznej jesieni nastąpiło znaczne zmniejszenie zapotrzebowania (zakupów) na nawozy mineralne, w konsekwencji producenci nawozów zmuszeni zostali do weryfikacji cen. Przykładowo, poczynając od października br. warunki zakupów wszystkich nawozów kompleksowych w Zakładach Chemicznych w Policach znacznie się uatrakcyjniły.

Ponadto informuję, iż Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi chroniąc interesy krajowych użytkowników nawozów mineralnych w stanowiskach przekazywanych Ministerstwu Gospodarki, jako resortowi wiodącemu w zakresie postępowań ochronnych popiera działania zmierzające do zniesienia ceł antydumpingowych na nawozy importowane spoza Unii Europejskiej. Wyrazem takiego działania jest np. zniesienie w marcu 2008 r. cła antydumpingowego na import m.in. na polski rynek mocznika, który jest ważnym nawozem jak i surowcem do produkcji innych nawozów.

W odniesieniu do poruszonej kwestii rynku środków ochrony roślin należy zauważyć, że czynnikiem, który ma niewątpliwy wpływ na ten rynek jest prawo, które reguluje zasady i kryteria dopuszczania ich do obrotu. Przepisy prawne stawiają szereg ograniczeń, aby zapewnić, że środki ochrony roślin dostępne na rynku są bezpieczne dla zdrowia człowieka, zwierząt oraz dla środowiska.

W warunkach gospodarki rynkowej Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie ma bezpośredniego wpływu na ceny detaliczne środków produkcji rolnej, ponieważ zakłady produkcyjne określają je we własnym zakresie, kierując się ekonomicznym rachunkiem zysków i strat oraz aktualną sytuacją panującą na rynku. Należy zauważyć, iż w I półroczu 2009 r. odnotowano spadek dynamiki wzrostu cen środków ochrony roślin z 9,9% w 2008 r.

do 6,6%. W porównaniu do grudnia 2008 r. wzrosły ceny wszystkich grup środków ochrony roślin, w tym środki grzybobójcze o 11,1%, owadobójcze o 6,1% i chwastobójcze o 3,3%¹.

Na podwyżkę cen środków ochrony roślin wpłynęły przede wszystkim ceny surowców, ceny energii i ogólny wzrost kosztów produkcji. Natomiast obrót środkami ochrony roślin na terenie kraju prowadzony jest w ponad 6 tys. punktów sprzedaży, w tej liczbie ponad 5% stanowią hurtownie. Ocenia się, że aktualna sieć sprzedaży zapewnia właściwy dostęp rolników do środków ochrony roślin i jednocześnie zapewnia odpowiednią konkurencję na tym rynku. Nadzór nad prawidłowością obrotu środkami ochrony roślin prowadzi Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi dostrzegając problemy w tym obszarze, w szczególności wzrost cen, spotkał się w dniu 29 stycznia br. z producentami, dystrybutorami środków ochrony roślin i przedstawicielami związków zawodowych celem omówienia kwestii problemowych i podejmowanych działań resortu na rzecz poprawy zaistniałej sytuacji (wprowadzono usprawnienia rejestracji środków ochrony roślin).

Należy też zauważyć, że nowe rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin przewiduje ułatwienia dla podmiotów wnioskujących o dopuszczenie środka ochrony roślin do obrotu, poprzez wprowadzenie procedury rejestracji strefowej oraz wzajemnego uznawania zezwoleń pomiędzy państwami Unii Europejskiej (wnioskodawcy nie będą zobligowani do powielania badań lub procedur rejestracyjnych w poszczególnych państwach członkowskich).

Powyższa regulacja zmniejszy obciążenia administracyjno-finansowe związane z procedurami zatwierdzania i udzielania zezwoleń dla środków ochrony roślin, a co za tym idzie będzie wywoływać korzystny wpływ na ceny środków ochrony roślin, w szczególności preparatów generycznych.

Ponadto należy zauważyć, że w omawianym obszarze Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwdziała w ustalaniu bezpodstawnie wysokich cen środków produkcji oraz prowadzi nadzór w zakresie ochrony konkurencji, jak również kształtuje politykę antymonopolową oraz politykę ochrony konsumentów.

Rynek mleka

W związku z faktem, iż rynek mleka i przetworów mlecznych objęty jest wspólną organizacją rynku mleka w ramach Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej, wszelkie działania jakie mogą zostać podjęte na tym rynku nie mogą wykraczać poza zakres interwencji rynkowej czy innych form wsparcia produkcji lub przetwórstwa mleka określonych w przepisach UE. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi podejmował i podejmuje intensywne działania, aby w ramach Wspólnej Polityki Rolnej zachowane i udoskonalone zostały mechanizmy interwencji rynkowej pozwalające na szybkie reagowanie na sytuację na rynku mleka i skuteczne przeciwdziałanie spadkom cen mleka. Dzięki staraniom resortu podejmowanym już w drugiej połowie 2008 r., które uzyskały poparcie innych państw członkowskich UE,

¹ J. Mieczkowski, S. Pruszyński, Rynek środków ochrony roślin (w:) Analizy Rynkowe Nr 36, Wydawnictwo Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej-PIB, Warszawa 2009.

Komisja Europejska przywróciła z dniem 23 stycznia br. refundacje eksportowe do wywozu przetworów mlecznych. Podjęto także decyzję o organizowaniu przetargów do określenia poziomu refundacji wywozowych dwa razy w miesiącu, a nie jak było wcześniej, raz w miesiącu co powinno zwiększyć skuteczność reagowania na sytuację na rynku przetworów mlecznych. Reagując na trudną sytuację na rynku mleka i przetworów mlecznych, przy wsparciu Polski, Komisja od dnia 1 stycznia 2009 r. uruchomiła również mechanizm dopłat do prywatnego przechowywania masła oraz zapowiedziała przedłużenie rozpoczętej w dniu 1 marca 2009 r. interwencji publicznej do masła i odtłuszczonego mleka w proszku do końca lutego 2010 r. oraz umożliwienie Komisji podjęcie decyzji o kontynuowaniu interwencji publicznej w ramach procedury przetargowej do końca lutego 2011 r.

Realizowane obecnie mechanizmy interwencji rynkowej w postaci zakupów interwencyjnych masła i odtłuszczonego mleka w proszku, refundacji wywozowych do przetworów mlecznych oraz dopłaty do prywatnego przechowywania masła, pomimo, iż przyczyniły się do ustabilizowania się cen przetworów mlecznych na poziomie minimalnie przekraczającym poziom cen interwencyjnych, w ocenie resortu rolnictwa są niewystarczające w świetle stale utrzymującego się niskiego poziomu cen skupu mleka.

W związku z powyższym resort podejmuje dodatkowe działania w celu zwrócenia uwagi Komisji Europejskiej na potrzebę wprowadzenia dalszych środków zaradczych dla sytuacji na rynku mleka. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wystąpił, do Komisarz ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Pani Mariann Fischer Boel, z propozycją podjęcia przez KE dalszych działań mających kluczowe znaczenie dla uporządkowania i ustabilizowania sytuacji na rynku mleka i przetworów mlecznych w tym m.in. przywrócenie mechanizmów dopłat do odtłuszczonego mleka i odtłuszczonego mleka w proszku na pasze oraz do odtłuszczonego mleka na kazeinę. Ponadto Polska zaproponowała stworzenie prawnej możliwości dokonywania na szczeblu krajowym konwersji krajowej kwoty sprzedaży bezpośredniej na krajową kwotę dostaw i odwrotnie, co stworzyłoby zainteresowanym państwom członkowskim możliwość bardziej elastycznego i efektywnego wykorzystywania otrzymanej krajowej kwoty mlecznej. W dniu 21 września 2009 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi podpisał wraz z Ministrem Żywności, Rolnictwa i Rybołówstwa Francji wspólne oświadczenie wzywające Komisję Europejską do podjęcia bezzwłocznych działań mających na celu poprawę sytuacji na rynku mleka i przetworów mlecznych. W oświadczeniu wezwano Komisję Europejską m.in. do bezzwłocznego wzrostu cen interwencyjnych dla masła i odtłuszczonego mleka w proszku oraz wzrostu refundacji wywozowych na przetwory mleczne, a także przywrócenia dopłat do mleka odtłuszczonego i odtłuszczonego mleka w proszku przeznaczanego na paszę. Oświadczenie zawiera również wnioski do Komisji Europejskiej o podjęcie działań zapewniających sprzedaż masła i OMP z magazynów interwencyjnych w okresie gdy ceny tych przetworów znacznie wzrosną, tak aby uchronić rynek przed kolejnymi zakłóceniami oraz rozważenie dostosowania istniejących mechanizmów rynkowych, tak aby zapewnić ich większą elastyczność i skuteczność.

Ponadto na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na spotkaniu Ministrów Rolnictwa Grupy Wyszehradzkiej oraz Bułgarii i Rumunii w dniach 9-10 września 2009 r. przyjęte

zostało wspólne stanowisko kierowane do Komisji Europejskiej, w którym zwrócono uwagę na konieczność podjęcia nadzwyczajnych działań Komisji, oceniono jako spóźnione i w konsekwencji mało skuteczne dotychczasowe działania na rynku mleka, podkreślono brak akceptacji dla działań i propozycji, które mogą pogłębić różnice w warunkach produkcji pomiędzy UE-15, a nowymi członkami. Ponadto wezwano Komisję do rozwiązania na poziomie Wspólnoty problemów występujących w łańcuchu żywnościowym dotyczących zrównoważenia negocjacji pomiędzy uczestnikami rynku.

Rynek owoców i warzyw

W bieżącym sezonie mieliśmy do czynienia z trudną sytuacją na rynkach niektórych owoców kierowanych do przetwórstwa. Przedsiębiorstwa przetwarzające owoce oferowały bardzo niskie ceny za truskawki, wiśnie oraz aronię. Biorąc pod uwagę prognozowany, relatywnie wysoki poziom produkcji jabłek w bieżącym roku, także na rynku jabłek kierowanych do przetwórstwa mogą wystąpić niskie ceny.

Na rynku owoców i warzyw zarówno w tym roku jak i w latach poprzednich mieliśmy do czynienia ze wspólnymi i specyficznymi przyczynami występowania sytuacji kryzysowych. Do przyczyn wspólnych należą:

1. niedostosowanie skali produkcji ww. owoców do popytu zgłaszanego przez przemysł przetwórczy;
2. rozdrobniona struktura wielkości gospodarstw rolnych, w których produkowane są te owoce, co niekorzystnie wpływa na efektywność ekonomiczną tych podmiotów oraz ich pozycję w negocjacjach z podmiotami reprezentującymi skonsolidowane przetwórstwo;
3. niewielki stopień zorganizowania takich gospodarstw w grupach i organizacjach producentów owoców i warzyw;
4. brak integracji pionowej w handlu produktami ogrodnictwa (brak powiązań kapitałowych pomiędzy producentami i przetwórcami oraz brak kontraktacji w tych relacjach);
5. rosnące koszty siły roboczej, zwłaszcza, gdy mamy do czynienia ze zbiorem ręcznym owoców.

Należy podkreślić, że w wyniku akcesji RP do UE w dn.1 maja 2004 r. sektor owoców i warzyw objęty został tzw. wspólną organizacją rynków rolnych (w tym m.in. rynku owoców i warzyw obejmującego wiśnie), określoną stosownymi aktami prawnymi Unii Europejskiej. Aktualnie podstawą prawną uregulowań m.in. dla sektora owoców i warzyw jest rozporządzenie Rady (WE) nr 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r. *ustanawiające wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych*. W przepisach tego rozporządzenia Rada ustanowiła szereg rozwiązań, które mogą być stosowane w odniesieniu do poszczególnych rynków rolnych we Wspólnocie.

Jednocześnie, zgodnie z art. 180 ww. rozporządzenia, do produkcji oraz handlu m.in. owocami i warzywami oraz ich przetworami, mają zastosowanie przepisy art. 87, 88 oraz 89

Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, dotyczące pomocy przyznawanej przez państwa członkowskie.

W myśl przepisu art. 87 ust. 1 państwo członkowskie nie ma możliwości ingerowania w poziom cen na rynkach rolnych, w sposób inny niż zgodny z odpowiednimi przepisami wspólnotowymi. Zatem także Polska, jako kraj członkowski ma bardzo ograniczone możliwości w zakresie ustanowienia i stosowania, wykraczających poza wspólnotowe, indywidualnych rozwiązań, mających na celu wsparcie rynkowe dla producentów w większości sektorów rolnych (takich jak np. wielokrotnie postulowane ceny minimalne, skup interwencyjny czy ochrona rynku przed zewnętrznym importem). W związku z tym administracja nie dysponowała i nie dysponuje instrumentami, które ograniczałyby swobodę producentów w dokonywaniu nasadzeń skutkujących wzrostem potencjału produkcji i w rezultacie podaży, ani instrumentami ograniczającymi samą podaż, która znajduje się na rynku, co docelowo mogłoby skutkować wzrostem cen.

Niemniej jednak państwa członkowskie mogą w jak najszerszym zakresie wdrażać i wykorzystywać uregulowania przewidziane ww. wspólną organizacją rynków rolnych określoną rozporządzeniem Rady (WE) nr 1234/2007. Podobnie Polska, która wdrożyła wszystkie (także fakultatywne) uregulowania przewidziane dla sektora owoców i warzyw w ramach wspólnej organizacji ryków rolnych.

Wyżej wymienione uregulowania wspólnotowe polegają w szczególności na wspieraniu działań mających na celu koncentrację podaży po stronie producentów owoców i warzyw, a w konsekwencji wzmocnieniu pozycji rynkowej tych producentów. Biorąc pod uwagę fakt, że głównym problemem, jaki dotyczy całego sektora produkcji owoców i warzyw, jest rozdrobniona struktura produkcji rolnej, zdaniem resortu rozwiązania, jakie aktualnie funkcjonują w ramach uregulowań wspólnotowych, powinny zapobiegać występowaniu sytuacji kryzysowych, a w długiej perspektywie skutecznie przyczynią się do ich wyeliminowania.

Zważywszy, że rozdrobniona struktura na rynku owoców i warzyw skutkuje niedostosowaniem skali produkcji do popytu, MRiRW podjęło działania na rzecz koncentracji podaży na poziomie producentów. Działania podejmowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi mają na celu umożliwienie jak najszerszego wsparcia dla podmiotów reprezentujących interesy producentów, które uzyskały status grup lub organizacji producentów owoców i warzyw. Podmioty te dzięki prowadzonym badaniom rynkowym dysponują o wiele szerszym dostępem do informacji nt. rynku niż indywidualne gospodarstwa rolne. Jednostki takie mogą zatem efektywnie wpływać na planowaną przez swoich członków produkcję, tak, aby dostosować ją do popytu, zarówno pod względem ilości jak i jakości. Jednocześnie koncentrując dużą podaż stają się atrakcyjnymi partnerami dla zakładów przetwórczych koncentrujących duży popyt. W takich relacjach grupy i organizacje mają realny wpływ na poziom cen, które uzyskują za dostarczane do przetwórstwa produkty. Podmioty te posiadając osobowość prawną mogą być stroną w kontraktach zawieranych bezpośrednio z zakładami przetwórczymi.

Rolnicy, którzy planują w długiej perspektywie zajmować się towarową produkcją owoców i warzyw, zdając sobie sprawę ze słabej pozycji rynkowej pojedynczych gospodarstw, dostrzegają zalety zrzeszania się w tego rodzaju podmiotach. Dziś na rynku owoców i warzyw funkcjonuje 137 grup producentów owoców i warzyw oraz 13 organizacji producentów.

W celu stymulowania procesu powstawania grup i organizacji producentów owoców i warzyw, przepisy wspólnotowe przewidują poniżej opisane formy wsparcia.

Wsparcie dla wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw

Są dwa rodzaje pomocy dostępne dla grup producentów:

- wsparcie na założenie i funkcjonowanie grupy producentów, które wynosi odpowiednio: 10%, 10%, 8%, 6%, 4% rocznej wartości produkcji sprzedanej przez grupę, w kolejnych latach realizacji planu dochodzenia do uznania z zachowaniem limitu 100 000 EUR rocznie (stawka tego wsparcia jest zredukowana o 50%, dla wsparcia kalkulowanego od wartości produkcji sprzedanej, o którą przekroczone równowartość 1 000 000 EUR);
- wsparcie na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji (od 55 do 75%) realizowanych w ramach planów dochodzenia do uznania. W Polsce wsparcie to określono na najwyższym dopuszczalnym prawodawstwem wspólnotowym poziomie tj. 75%.

Zgodnie ze stosownymi przepisami krajowymi inwestycje realizowane z udziałem tego wsparcia to m.in. budynki i budowle oraz maszyny i urządzenia służące do magazynowania, sortowania, mycia, przygotowania do sprzedaży (np. pakowania), a także transportu owoców i warzyw.

Po zakończeniu realizacji planu dochodzenia do uznania grupa producentów musi przekształcić się w organizację producentów. W przeciwnym wypadku wiąże się to z koniecznością zwrotu 100% uzyskanego przez grupę wsparcia.

Wsparcie dla uznanych organizacji producentów owoców i warzyw

Organizacje producentów mają zgodnie z założeniami wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw stać się docelowo podstawowym filarem funkcjonowania rynku owoców i warzyw. Podmioty te zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami wspólnotowymi, muszą zapewniać realizację szeregu celów na rzecz swoich członków, m.in. działać w ich imieniu i na ich rzecz, zwłaszcza z punktu widzenia ich ekonomicznego interesu. Ponadto podmioty te muszą zapewniać swoim członkom środki techniczne niezbędne do zbioru, magazynowania, pakowania oraz sprzedaży ich produktów, a także wsparcie techniczne w zakresie prośrodowiskowych praktyk uprawy.

Pomoc przyznawana tym podmiotom, jeśli realizują one program operacyjny, może wynosić 4,1% wartości produkcji sprzedanej przez daną organizację producentów. Pułap ten może zostać zwiększony do 4,6 %, jeśli organizacja realizuje środki zarządzania kryzysowego.

Wsparcie to jest ograniczone do:

- 60% założonego przez organizacje funduszu operacyjnego;
- 50% faktycznie poniesionych w ramach programu operacyjnego kosztów.

Do dnia 16 września 2009 r. z pomocy na dofinansowanie funduszu operacyjnego z tytułu realizacji programu operacyjnego skorzystały 4 uznane organizacje producentów, dla których przyznano pomoc finansową w wysokości 4 820,6 tys. zł.

W tym samym czasie 102 grupy producentów otrzymały pomoc finansową. Ogółem wypłacono 345 365 170,74 zł, w tym na pomoc finansową na koszty administracyjne 39 269 809,02 zł i na pomoc finansową na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji 306 095 361,72 zł.

Jedną z kategorii determinujących cenę jest popyt. Pomimo faktu, iż znaczna część wyprodukowanych w Polsce owoców i warzyw świeżych oraz ich przetworów jest kierowana na eksport, skala popytu na produkowane w Polsce owoce i warzywa jest w dużym stopniu uzależniona od konsumpcji na rynku krajowym. W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi przygotowano szereg rozwiązań, które docelowo mają pomóc m.in. sektorowi owoców i warzyw w realizacji działań o charakterze promującym spożycie tych produktów, a w rezultacie zwiększenie na nie popytu. Jednym z nich jest rozwiązanie mające na celu podniesienie świadomości konsumentów o polskich produktach rolno-spożywczych, które uregulowano ustawą z dnia 22 maja 2009 r. o funduszach promocji produktów rolno-spożywczych (Dz. U. Nr 97, poz. 799), która weszła w życie w dniu 1 lipca 2009 r. Na podstawie tej ustawy został utworzony m.in. Fundusz Promocji Owoców i Warzyw. Ze środków zgromadzonych na Funduszu Promocji Owoców i Warzyw możliwe jest finansowanie określonych działań mających na celu m.in. promocję spożycia poszczególnych produktów. Ustawa zakreśla jedynie pole działań, natomiast ustalenie konkretnych zadań realizowanych ze środków funduszy promocji należeć będzie do tzw. komisji zarządzających. W skład komisji powołanej do zarządzania ww. funduszem wchodzić będą przedstawiciele poszczególnych branż (po 4 przedstawiciele producentów i przetwórców oraz 1 przedstawiciel izb rolniczych). Komisja, o której mowa określać będzie zadania mieszczące się w zakresie celów i działań określonych w ustawie.

Ponadto w ramach reformy uregulowań rynku owoców i warzyw, która miała miejsce w latach 2006-2007, na wniosek Polski wprowadzono wsparcie dla wybranych gatunków owoców miękkich. Zgodnie z przepisami art. 98 *rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003*, do 31 grudnia 2011 r. przyznawana jest przejściowa pomoc obszarowa producentom truskawek oraz malin, które dostarczane są do przetworzenia. Jest ona przyznawana jedynie w odniesieniu do obszarów, których produkcja objęta jest umową z zatwierdzonymi skupującymi i przetwórcami owoców miękkich (zgodnie z listą ogłoszoną w Dz.U. Ministra Rolnictwa

i Rozwoju Wsi z dnia 19 marca 2009 r., Nr 3 poz. 43). Rolnicy mogą otrzymywać maksymalnie 400 EUR do 1 hektara uprawy malin i truskawek z czego 230 EUR pochodzi z budżetu UE, natomiast 170 EUR z budżetu krajowego. Płatność może być wypłacana jedynie w odniesieniu do maksymalnych krajowych powierzchni gwarantowanych, które dla Polski ustanowiono w wysokości 48 000 ha.

W 2008 r. koperta finansowa wynosiła 65 216,64 tys. PLN. Wykorzystana powierzchnia referencyjna to 31 050,59 ha, co stanowi ok. 70% krajowej powierzchni gwarantowanej. Z tytułu dopłat do owoców miękkich producentom wypłacono 42 187 820 PLN. W roku bieżącym powierzchnia zadeklarowana wyniosła 39 583,57 ha.

Kolejnym rozwiązaniem wdrożonym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest realizacja programu „Owoce w szkole” w roku szkolnym 2009/2010. Program ustanowiony na podstawie przepisów wspólnotowych ma na celu wykreowanie wśród dzieci zdrowych nawyków żywieniowych polegających na wzbogaceniu ich diety o owoce i warzywa. Aktualnie w Polsce średni poziom spożycia owoców i warzyw świeżych w przeliczeniu na jednego mieszkańca należy do najniższych w UE, co oznacza, że jest duży potencjał do zwiększenia popytu na te produkty. Program jest adresowany do dzieci w klasach 1-3 szkół podstawowych. Dzieciom udostępniane będą bezpłatnie: jabłka, gruszki, truskawki, marchew, ogórki, papryka oraz soki owocowe i warzywne. Program został przygotowany na rok szkolny 2009/2010, ale zakłada się, że będzie on kontynuowany także w kolejnych latach. Budżet Programu dla Polski określono w kwocie 12 297 064 EUR rocznie (w tym z budżetu UE: 9 222 798 EUR, a krajowego: 3 074 266 EUR). Wielkość grupy docelowej wynosi 1 076 881 dzieci (uczniowie szkół podstawowych w klasach 1-3). Określono także produkty kwalifikujące się do dystrybucji, są to: jabłka, gruszki, truskawki, marchew, rzodkiewka, papryka słodka, ogórki, soki owocowe, soki warzywne oraz soki owocowo-warzywne.

Odnosząc się do poruszonej przez Pana posła kwestii długoterminowej rządowej polityki rolnej dotyczącej rynków rolnych uprzejmie przypominać, że począwszy od 1 maja 2004 r. wszystkie wynikające ze Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) mechanizmy rynkowe są uruchamiane przez Komisję Europejską na mocy przepisów wspólnotowych, zatem poszczególne państwa UE, w tym Polska, nie mają możliwości samodzielnego wprowadzania innego rodzaju wsparcia dla rynków rolnych.

Jednocześnie chciałbym podkreślić, że w dniu 12 czerwca 2009 r. Rada Ministrów zatwierdziła stanowisko Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej po 2013 r. Biorąc pod uwagę otwieranie się rynku wspólnotowego na konkurencję zewnętrzną i rosnącą niestabilność międzynarodowych rynków rolnych zdaniem Rządu RP niezasadne byłoby dalsze ograniczanie interwencji rynkowej w prawodawstwie wspólnotowym. Mechanizmy interwencji powinny także w przyszłości stabilizować rynkowe warunki produkcji, współdecydując w ten sposób o bezpieczeństwie żywnościowym UE.

Polska opowiada się za zachowaniem dotychczasowych skutecznych instrumentów interwencji rynkowej – nie są już one podstawowym sposobem wsparcia dochodów rolniczych, jednak skutecznie zapewniają „siatkę bezpieczeństwa” uruchamianą w pełni w sytuacjach szczególnych (duży spadek cen, wzrost wahań cen). Zachowanie możliwości skutecznej interwencji jest istotne w sektorach o szczególnej roli dla środowiska i regionów. Efektywne instrumenty stabilizacji rynku są szczególnie ważne dla większości średnich i mniejszych gospodarstw, które mają ograniczone możliwości finansowe radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi. Oczywiście nie można zapominać, iż pomimo wdrażania instrumentów WPR może dochodzić do pewnych wahań na rynkach rolny w Polsce na skutek zmieniającej się sytuacji na rynkach światowych.

MINISTER
Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Marek Sawicki

Do wiadomości:

1. Departament Spraw Parlamentarnych
i Samorządowych, KPRM.
2. Biuro Ministra na miejscu (dot. BMp 070-693).